DE CHRISTIANISSIMI REGIS PERICVLIS:

ET NOTATA QVÆDAM AD SFONDRATÆ PONT. ROM.

Litteras monitoriales

AD CL. V. D.
Caſparum Peucerum.

Pſal. 34, 19.
Multæ ſunt tribulationes iuſti: at ex omnibus his liberabit eum DOMINVS.

FRANCOFVRTI
Ex officina Typographica Martini Lechleri,
M D X C I.

DE REGIS CHRISTIANISSIMI PERICVLIS: ET NOTATA QVÆDAM AD SFONdrata, Pontificis Rom. litteras monitoriales:

Ad Cl. V. D. Casparvm Peucervm.

QVOTIESCVNQVE in Christianissimi Regis vitam intueor, venit in mẽtem superasse illum ærumnis suis, ærumnas, quas dicunt, Herculis. Et subit inde admiratio: Quare hunc, inter tot Principes Christiani nominis, solum, Satanas & Mundus, petendum sibi impugnandúmq; dilegerint.

Lubet, Peucere Clarissime, Magni huius Principis, grauissima pericula, leuiter percurrere. Leuiter, inquam: nec enim parem me iis explicandis agnosco, quibus ferendis, superiorem se ille, orbi comprobauit. Percurram tamen: vt exemplar habeant adolescen-

tes principes, piiq; omnes, ad quod se, inter has vitæ lubricas ambages, & subitas incursiones, reciprocasq; vicissitudines, conforment.

Igitur natum altúmq; accipe hunc Principem inter tubas turbásque ciuilium bellorum: Galliæ clauum tenentibus iis, qui sibi per regiorum Principum exitium, iter ad Regnum moliebantur. Et Pietatem quidem, vnà cum lacte suxit: Militiam, puer, sub Condæo patruo, & Amiralio Galliæ Coligno, didicit. Vt Herculi in cunis, cum immissis ab irata Iunone anguibus: ita huic puero, cum atrocissimis monstris decertandum fuit, Impietate atq; Ambitione Lotharingica, quę Satanas turbandæ Galliæ, extinguendæ lucis Euangelicæ inferis excitarat.

Quæ tenera ætate, inter arma, & sub armis pertulit, ea prætereo. Vnum hoc cõmemorabile est. Interfecto ad Bassacum, contra fas belli Ludouico Condæo, nutantibus duce amisso partibus, accurrit ad exercitum Regina Nauarræ Iohanna, singularis exempli fœmina:

na: filium HENRICVM annum agentem XV, exercitui sistit. Hunc se, inquit, quem vnicum habeat, postquam hostiũ scelere Condæus Princeps occiderit, Deo & patriæ consecrare: vterentur in posterum auctoritate eius, facultatibus, corpore, ad propulsandos patriæ hostes, pacémq; publicam, libera Religione, constituendam. Ita, offerente matre pientissima, accipiẽte exercitu, HENRICVS Princeps, DEO patriæq;, volens, deuotus est. Annibalem ferunt, annorum nouẽ, aris admotum, iureiurando à patre adactum, se, cùm primùm posset, hostem fore populo Romano. Inde tam pertinax Annibali in Romanos odium, vt illud, non nisi cũ vita amitteret. Nostro, tam constans, exinde, in DEVM patriámq; pietas, vt extorquere eam, non coniuratæ Mundi vires, non Satanæ veteratoris artes, non blandientis carnis stimuli, potuerint. Ille, ætate infima, rem generi humano exitiosam, Diis falsis iurauerat. Hic, quod ætate adolescente, ad piorum salutem, DEO illo vni-

co auctore promisit, non præstaret?

Confecta, anno 1570, pace non pace, offertur adolescenti Principi, soror Regia, Pontificia ipsa: quæ Principi partium Euangelicarum denupta, scissum Galliæ Regnum, in vnum reduceret. Conditionem auidè amplectuntur Proceres nostri: matre repugnãte; nec ipso Principe satis approbante. Quid faceret, deuotum DEO patriæque, caput? Nuptiis dicitur dies. Lutetiam conueniunt ad Regem, Regina Nauarræ, mœsta; Princeps ipse noster, dubius; Euangelici proceres omnes, tamquam certâ firmatâq; pace, exsultantes. Regina Nauarræ Iohanna, virtutis incomparabilis & sagacis ingenij fœmina, in ipsis initiis, è medio tollitur. Procedunt nihilominus nuptiæ. A nuptiis, Amiralius sclopeto perfidiosè ictus, crudeliter trucidatur. Trucidantur totâ Lutetiâ, toto Regno, post fidem, imo per fidem ipsam Euangelici omnes, absque vllo conditionis, sexus, ætatis discrimine. Cædis & perfidiæ auctores Hispanus & Pontifex: cædis

dis incentor patratórque, præcipuus, inter alios, Guisius. Principem nostrum, iam, defuncta matre, Regem Nauarræ, seruauit ætas: quæ deinceps, amicis & consultoribus bonis orba, facilis videbatur futura, ad omnia quæ Regiæ matri Mediceæ collibuissent. Voluptatibus & deliciis aulicis mersum adolescentem, numquam ad virtutem exsurrecturum putabant. Fallor, HENRICE, Rex Magne, non ætas te tua, quæ aliàs & aliis saluti fuisset; non hostium opinio: sed propitius Galliæ DEVS, Galliæ te tuæ seruauit.

Detinetur, in aula, annos aliquot: in aula,

——sanie dapibusq́; cruentis
Intus opaca.——

Cogita tu, prudentissime Pacere, qui, optimo Principi, animus fuerit, versanti viuentíq; inter homines, qui nuptias eius, optimæ Matris nece, tamquam nuptiali hostia, inierant; qui thalamum, amicissimorum eius sanguine cruentauerant: inter homines, quibus

nulla fides, quibus nil ſacrum ſanctúmve: inter quos, vel leuiter tractum ſuſpirium, aut facies decolor pro crimine eſſet. Et videndi tamen illi cottidie: amicè etiam compellandi. Sed ita ſe inter feras iſtas, Princeps ad omnem humanitatem factus, habuit, vt nõ modo, vulgo illorum, ſed Regi inprimis Carolo, &, quod mireris, ipſi Catharinæ matri Regiæ, cariſſimus haberetur. Detinetur, inquam, in aula, tamquam apud Circen Vlyſſes, annos aliquot. Sed non cœleſtis regni, non rerum ſuarum oblitus. Semper illi in patriam animus: non hanc Ithaci aſperam & ſaxis horridam, ſed cœleſtem illam patriã, quam certis CHRISTI promiſſis, certus nouerat ſperabátque. Itaq; euolat, quam primum data occaſio: & ſe aulâ Circes eripit. *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, &c.* *Hebr.* 11.

Exercuerunt eum, inde ad annum 1585, mala plurima, publicè priuatímque. Retentata aliquoties arma ciuilia: ſed leuiùs. Et cùm illa ceſſabant, hoſtiũ in hoc

in hoc vnum intenti animi, vt Principem noſtrum in aulam retraherent. Vxor, ad id,& mater Regia artes ſuas cõmodare: Hic, aures occludere, & obfirmare animum.

Ex omni parte beatum, mortalem nullũ reperias: Vix etiam quemquam omni ex parte miſerum: cui nec foris nec domi ſit quidquam, in quo poſſit acquieſcere. Noſtro, ad ſummam miſeriam (externam hanc dico, quæ in oculos & primos ſenſus incurrit) nil omnino defuit. Noſti illud, ab Cæſare Auguſto repetitum: αἰθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμμεναι.

Fuerunt hæc, veluti præludia, quibus exercitus Rex noſter, grauioribus certaminibus, pleno iam robore, admoueretur. Iam in eum Reges terræ inſurgunt. Educuntur in eum exercitus validi, tot, quot milites vix ille in comitatu habebat. Terrâ, mari vndique clauditur: vt nulla ei ad elabendum patere via, niſi illa in cœlum, videretur. Vix credas, vix, niſi qui vidit, credat, quantum infrequentiâ militum, quantum

tum inopiâ rerum omnium, Regum optimus laborauerit, cùm erumperet anno 1585, Liga illa & coniuratio ſceleſta: cùm octo ſimul exercitibus, vnus peteretur. Vix credas, Regem, in tanta ſuorum ſolitudine, in tanta rerum omnium deſperatione, hoſtibus vndiq; cinctum, iter feciſſe, medio die; flumina traieciſſe; cibũ ſomnúmq; cepiſſe, ſuis horis, animo tranquillo: neq;, cùm aduentare hinc illinc, iamiamque adeſſe hoſtes nunciarentur, quidquam, aut properãtius egiſſe, aut de ſolito remiſiſſe. Præclarũ illud Athenienſium: ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν, καὶ ὑπὲρ ὁσίων, καὶ μόνος, καὶ μετὰ πολλῶν. Idem, noſtro, animus.

Ne quid autem ad eum percellendum prætermiſiſſe viderentur, etiam Acheronta mouent. Pontificem Sixtum v. concitant, qui, auctoritate, ſcilicet, Apoſtolica, Hæreticum, Regni Francorum ſucceſſione indignũ, pronunciet: prouincias eius, bonáq; proſcribat, & primo occupanti cõcedat. Addunt calumnias, & ex Ieſuitarum officinâ, famoſos libellos. Meminiſti,

sti, Peucere, de Rege optimo & innocẽtissimo, inter nostros & à nostris sparsa: Nostris, non aures tantum, sed linguas etiam Satanæ commodantibus. Ad hæc sicarios & veneficos submittunt. Tandem Regiam ad eum matrem ablegant Catharinam:

——*cui tristia bella*
Iraq́ insidiaq́, & crimina noxia cordi, &c.

Et, illa quidem, contemptu elusit. Sed Catharina, modò eum minis terrere; modò auxiliorũ, quæ exspectet, desperationẽ proponere; modò ingentibus promissis, & blanda nouarum nuptiarum spe tentare. Excepit & ista, seu minas, seu pollicitationes, immotus.

Postquam frustra esse artes suas illi vident, pergunt, non intermissam, vim apertam exercere. Sed dolos eorum iuxta ac vires omnes, Noster vna virtute superauit: Certa in DEVM Fide. Vincit hostẽ, sternítq;, vbi vbi obuium habet: inuictus ipse, & illæsus. Hominem, qui, tot continuos annos, manum cottidie cum hoste conserat, mireris integro esse corpore. Ἀτρωδὶ παῖδες

θεῶν: non Stygia palude tincti: sed DEI tutelâ tecti.

Vincit, inquam, hostes: sed vicisse armis parùm habet, nisi & Clementia vincat. Constat, præcipuis inter coniuratos, non semel vitam donasse: qui postea, ingratissima & sacerruma capita, arma in Ipsum crudelissimè resumpserunt. Et accusari eum ob nimiam Clementiam & lenitatem, audio à Magnis viris. Iniuriâ. Laborat, tamquam bonus agricola, curâ cultúq; sterilitatem loci vincere. *Non est magni animi, Dare & perdere. Hoc est magni animi, Perdere & dare.* Principem Austriacæ familiæ Imp. dicere solitum lego: *Seueritatis se pœnituisse non semel: Clementiæ, numquam.*

Seneca.

Sed, quidquid Noster agit, crescũt per damna sua hostes: Nouas illis vires Mundus suppeditat. Nostro, externi è Germania auxilij spes, vt affulgere cœpit, vt extincta est. Iam post crebras victorias, extrema adest rerum omnium desperatio. Vires consumptæ, ærarium exhaustum: segnes sociorum voluntates,

tes, exterorum alienati animi. Comitia interim Blęsis habentur: Ordinúmque suprema sententia, iamiam suprema Guisio Duci potestas decernitur: Iam ipse Princeps noster, iure successionis Regni pellitur. Dum iacent omnes, & nescio quæ consilia, animo anxij, volutant: solus Noster erectus spirat, sperátq; : diuinum illud Iobi ruminans: *Etiamsi occiderit me, tamen sperabo in eo.* Cùm subitò nunciatur, interfectum, mãdante Rege, cum fratre Cardinali, Guisium Ducem. Vides, vt dulci guttula, salsum hoc mare, DEVS misceat! Nuncium hunc, grauis, & cuilibet alij læthalis morbus excipit: & fuisse Regem, *fama volat*: & peruenerat ad portas mortis, cùm clamans ad DOMINVM, bono publico, seruatus est, & morti ereptus.

Mortes Guisiorum, horrenda sequitur in Regem rebellio: quæ finem Regno fecisset, ni properè Principem nostrum, Regem Nauarræ, aduocari, DEVS auctor impulisset. Vocatus accurrit: & sese Regis, paullo ante hostis,

fidei committit. Totum bellicæ rei onus in se suscipit: & ita administrat, vt quod imminere Regi, Regnóq; exitiũ modò videbatur, hoc iã cõiurata capita premeret. Eo statu res erãt, vt dedita Lutetia, Rege restituto, recedendum fortasse longius ipsi Regi nostro fuisset: cùm Monachum subornãt hostes, qui Rege, per summũ scelus, sublato, Regem Nauarræ Francorum Regem efficeret. *Ita quod minimè exspectas, extrãsuerso fit: & super nos* DEVS *negotium curat.*

Vt Noster, omni iure Francorum Regnum adeptus est, existunt repentè subditi, qui Regi suo de Religione controuersiam facerent. Hos ille & rationibus & inuictâ constantia repulit: nihilominus, vt constantem se, non pertinacem probaret, sequi se paratum profitetur meliora, si monstrarentur.

Horum sedatis animis, vt Diepam cum exigua manu, ad res in Normandia componendas secessisse cognouit Mænus, cum numeroso & recenti exercitu,

ereitu, aduolat, in isto angulo destitutum oppressurus. Manum hîc quiuis dedisset. Nulla, nisi in fuga, spes: & hæc, solo patebat mari: quod ipsum, fuisset, possessione Regni cedere. Sed magni animi est, & Christiani, *Sperare semper*: nec vlli malo cedere: & quod de Magno Alexandro narrant, si erecto non licet, de genu pugnare. Regi congredi cum hoste viribus æquis, aut iusta acie certare, per suorum paucitatem non licebat. Itaque vrbe & castris, pro tempore, communitis, velitationibus & leuioribus prœliis fatigare tantam multitudinem, & carpere aggreditur. Incredibile est, tot ad bellum egregiè comparatos militares viros, à tam exigua & pænè captiua manu, non solùm inhibitos, sed toties etiam pulsos, fusos, cæsos. Rex, semper inter primos, imo omnium primus, suos voce manúque accendere: pugnam ipse ciêre & regere: confertos in hostes sese immittere: Ducis prudentissimi, simul & militis fortissimi munia obire.

Ingentem hîc tibi, Caſpar Peucere, perfidiam militis mercenarij Germani narrabo: Nihil enim tam integrum, ſyncerúmve, quod non nefariæ iſtius Ligæ conſuetudo corrumpat. Non pugnare apud illos, & aduerſum hoſtem militariter ferire: ſed per inſidias & dolos, perfidiosè viros fortes aggredi condiſcunt. Cùm ad diem XIII. Septembris varium & anceps initum eſſet prœlium, noſtris appropinquant Germanorum peditum ſigna aliquot: velut deſperatis rebus, deditionem ſimulant: à proximis intra foſſam recipiuntur. Qui longius aberant, vt volitantia intra vallum hoſtium ſigna vidêre, arbitrati occupatũ ab hoſte locum, accurrunt: impetum faciunt. Hi voce geſtúque ſignificare deditios ſe: Regi militare velle. Ita ad Regem vſq; alia curantem, penetrant. Is, ad ſignorum hoſtilium conſpectum, irruere in illos parat. Eadem ſimulatione luditur. Pleriſque conclamantibus, perfidos eſſe, & occidione delendos, nihilominus in fidem accipiuntur: ſacramentum præſtant

ſtant. Rex ad alia belli diſcurrit. Illi in fraudem intenti, vbi adeſſe ſuorum equitatum vident, velut ſigno dato, in turmam illam equitum, cui permiſtus Rex erat, globulos ſclopetis omnes emittunt: vano conatu. Poſtquam fraus patuit, magna accepta, nõnulla etiam data clade, loco pulſi, ingenti ſcelere nequîquam patrato, ſe ad ſuos receperunt. Quæ te ſortes, Chriſtianiſſime Regum; quæ te, inter volantes globulos, carmina illæſum ſeruant? Dicam, Peucere præſtantiſſime: imo dicam tibi, Lector: & arcanum hoc tibi retegam, Peucero notum, probatumque. Carmen Dauidis noſti: *Tu es*, DOMINE, *ſpes mea. Altiſſimum poſuiſti refugium tuum. Non accedet ad te malum; & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*: & quæ ſequũtur apud Diuinum Regem. Hoc carmẽ, nolim, ſuperſtitioſus, chartæ inſcribas, collo appendas: ſed, pius, menti infigas, fide apprehendas. Tutuseris. *Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & calcabis Leonem & draconem ſecurus.* *Pſal. 91.*

Hîc video viros bonos pleroſque, de Regis optimi capite ſollicitos, ruentem illum in pericula animum, animæq; magnæ prodigum reprehendere. Nec ego probauerim in alio, quem aut inanis cupido gloriæ, aut ſuus furor, non DEI Spiritus agitet. In noſtro, impetus eſſe diuinos, notarunt, non obſcurè, qui eum intentius obſeruarunt. Nec quidquam aggreditur magnum, quin inuocato Numine, iam de exitu certus eſſe videatur. Itaque non tam quid paſſurus ſit, quàm quò tēdat, cogitat. Annos ſuos in numerato DEVM habere: eos, ſeu pauci illi, ſeu multi ſint, DEO impendendos & patriæ. *Non eſt res magna, viuere: Omnes improbi viuunt, omnia animalia viuunt. Magna verò res eſt, benè viuere, honeſtè mori.* Itaque corporis cuſtodes, ad dignitatem potius, quàm ad tutelam adhibet: & nullum ferè cubiculo, nullum menſa prohibet: ne eos quidem, quos ſuſpectos habere meritò poſſit. Andronicum Imperatorem hiſtorię narrant, tanta, tam conſtanti in DEVM fide fuiſſe,

fuisse, vt plerumque incustoditus ageret: sæpè etiã quos insidiari sibi compertum haberet, & in ędes admitteret, & mensæ participes faceret. Dicebat enim, vt est apud Gregoram, Hominis vitam in manu DEI esse: quam vt retraxisset, aperiri continuò periculis omnibus fores. Certè hac hominum perfidiâ, ni te DEVS seruet, fruſtrà te obserues ipse: neque te tutum centuplex murus teneat. Animata omnia atque inanima, suis armis natura instruxit: Nos solos, nudos expositosque iniuriis, destituit.

φύσις κέρατα ταύροις,
Οπλας δ' ἔδωκεν ἵπποις. nosti cætera.

Et his hominibus, calliditatẽ dolosq;, robur, opes, & externa illa omnia tribuit. At suis, quid dedit DEVS, quo tuti essent? Fidem:

Αντ' ἀασίδων ἀπασῶν,
Αντ' ἐγχέων ἁπάντων.
Νικᾶ δὲ καὶ σίδηρον,
Καὶ πῦρ.

Per fidem enim illi, vicerunt Regna, operati Hebr. 11.
sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones,
obturauerunt ora leonum: Extinxerunt

impetum ignis, effugerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorũ. &c. Mirari itaque & reprehendere desinant boni, inuictum Christianissimi Regis animum: & ad illius nomen, horrere discant impij.

Iam ingens hoc periculorum optimi Regis æquor superasse me scribendo arbitrabar: cùm retrospiciens, vix me soluisse portu video. Nec pergere animus est, cùm mare turgidum, & istos aquarum montes intueor. Tam pertinacem plebeculæ furorem: tot vndique turbantes ventos: & istos, ab Hesperiâ, nimbos. Tot arces, oppida, vrbes quas singillatim obsidere, oppugnare necessum fuit, Rege ipso disponente omnia & componente. Tot certamina quæ inire Regem præsentem, primumque necessum fuit.

Prœlio, quo, cæso Egmondano, turpem in fugam actus est Mæuius, procurrisse, & equũ medios in hostes, relictis longo post se interuallo suis, egisse, & in ipsum Egmondanum impetum

tum feciſſe, Regem, conſtat: & fugientes hoſtes, cum pauciſſimis ad multa miliaria perſecutum, multa nocte reuertiſſe ad ſuos ita tinctum hoſtili ſanguine, vt coopertum vulnerib⁹ omnes, pallentes iudicarent: nulla amiſſa ſanguinis ſui guttula: Regium, ſublata voce, Pſalmum cantitantem, *Dominus Regnat: conturbantur populi*, &c. Altero die, intētis in tot funera oculis, dixiſſe, *Ecce manus* DOMINI: *Ecce victrix fides.* Nec illum putes, diſſimulato, aut cum alio communicato habitu, bellum ingredi. Conſpici & dinoſci vult ab omnibus: vt & ciues ſciant, quē ſequantur, & hoſtes quem fugiant. *Pſal. 99.*

Quid hîc tibi obſidione cinctam, & ad vltimum malorum, famem, adactam Vrbium matrem referam? Quid virtute prouocatum, prudentiâ tractum Parmēſem? & vnâ horâ, ſine ſanguine, recepta, quæ Poliorcetes ille, aliquot menſibus, multo ſuorum ſanguine, vix ceperat? Quid ſumma vi, magno Regis ipſius vitæ diſcrimine, ad deditionem cōpulſum Carnutum?

Quid cæſa, ad Nouiodunum, præcipua aliquot Cõiurationis capita? & vrbem, inſpectante, nec ſe commouente Mænio, captam? Saltim, auertiſſet à ſociorum calamitate oculos! Aduolauerat, vile illud mancipium, ſuis alieniſque pariter vilis, cum exercitu ad quartum lapidem, vana vomens incendia: futurus Regiæ virtutis teſtis: ſimulque fortiorem inimicum Regem, quàm ſe amicum, ſociis probaturus. Simul aduenit, ſimul eũ familiaris inuaſit morbus.

Quid tibi, vndique accitos, vndique in Regnum immiſſos, externos exercitus? & proditam Hiſpano patriam? Quid magno huic Leoni, oblatrantes caniculas, Lotharingum & Sabaudum commemorem? Quid cum fulmine ſuo, & bullis Sfondratam Papam? Quid cum exercitu Papali, Sfondratam ducem? Ominoſum Pontificię dominationi nomen.

Meritò cum Dauide, aut cum ipſo Magiſtro exclamet Rex optimus. *Circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obſedit me.* Pſal. 22.

Inſignem

Insignem hîc, non lectam, non auditam ingratitudinem noto. *Pontifex*, cui auctoritas imperiumque à Francis, Francorum Regnum, clauibus, gladioq; impugnat. *Hispaniarum Rex*, † cuius olim maiores, Francorũ, & Borbonij quidẽ Principis virtute, quod hodie tenent Regnũ obtinuerunt, Regnum Francorum & ipsum Barboniæ familiæ caput, petit. *Lotharingus*, cui salus aliquando, dignitas sæpius a Francis contigit, Regnum Francorum, latrunculus inuadit. *Guisij*, quorum dignitas omnis à Borbonia affinitate cœpit, Regumque liberalitate immensum creuit, Regnum Francorum, scelerati, lacerant. *Sabaudus*, qui & ipse, Francica affinitate, Francorum Regum liberalitate, habet quidquid habet, particulam sibi de Regno, ingratus latro, poscit. *Qui reddit mala, pro bonis, non recedet malũ de domo eius*: inquit Sapiens. *Prouer.* 17.

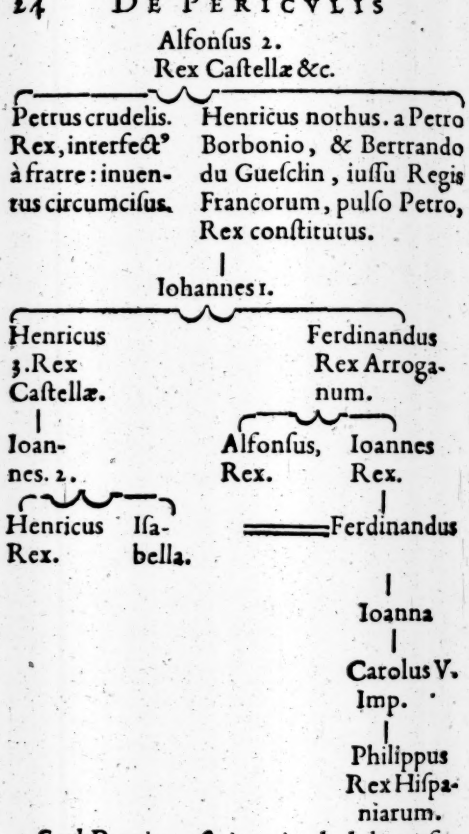

Sed Regis noſtri pericula laboreſq; enarrando, defeſſus ſum: ita alius alium

lium --- *velut vnda, ſuperuenit vndam.* Itaque, antequam me ferant in altum, noui fluctus, vela conuerto: & ad id quod primũ propoſui reuerto: Superaſſe Chriſtianiſſimũ Regem ærumnis ſuis, ærumnas Herculis. Manus quidẽ, cum feris non contulit: *quas conſectari, venatoris agreſtiſque eſt*: nec inferorum cuſtodem tricipitem Cerberum, domuit: nec cœlum humeris ſuſtentauit. Sed cum iſtorum, quos dixi, Hiſpani, Guiſiorum, Lotharingi, Sabaudi, immenſa habẽdi cupiditate, malo multiformi: cum illa, multorum capitũ bellua, furente plebe, congreſſus eſt: Trifaucis Põtificis latratus, cõtempſit: nec ſuperſtitioni, Tartareo monſtro, ceſſit: & cadens Francorum Regnum hactenus retinuit.

Et me quidẽ inter tot Regis Chriſtianiſſimi infandos labores, iuuat audire veras optimi Regis de hoſtium ore, vi veritatis expreſſas, laudes. Iuuat videre ſanctum & integrum Principis innocentiſſimi animum, rectaque conſilia retecta. Iuuat intueri ad tantum lu-

men oculos aperientes Principes pios; & ad cõmune propulsandum periculum, paulatim assurgentes. Paulatim: namque Hostium illum calorem non æquamus. Aduolant illi,& instant ardentes operi. Nostri,lẽto adhuc accedunt pede: & summis digitis onus tangunt. Ita est humanum ingenium: ad mala,prompti &expediti currimus. Vbi quid boni conficiendum, cochleas vincim⁹ tarditudine. Sed,*dimidium facti,qui cœpit*. Nec spero pios Principes, qua sunt prudentia, temerè reuocaturos, quod maturo nimis & necessario consilio cœperunt. Imò vt cœperunt, pergere necesse est. Nec sistere gradum nec reuocare,eo progressis,licet.

Quare autem, hactenus præ cæteris, Rex Christianissimus, tot & tanta negotia,sustineat vnus:quare onus publicũ,ferat solus: Quare tot eũ periculis,DEVS obiiciat: Quare solum illum Põtifex, Hispanus, & cætera turba tyrannorum, impetant: quæro abs te, Peucere sapientissime. Faciam tamen, quod apud magistros discipuli solent:

expli-

explicabo ſententiam meam. Tu, ſi aberro, docebis, & reduces in viam.

Et primùm quidem illud, Quare tot eum periculis DEVS offerat, tot laboribus vrgeat, facile ſoluo. Herculis illi labores, quos Poëtæ celebrant, ab irata Iunone: hi à DEO propitio ſunt. Ita emẽdat ſuos, ita exercet, ita probat, ita oſtentat. *O ſeruum illum beatum, cuius* DEVS *inſtat, cui dignatur patientia. iraſci, quem admonendi diſſimulatione non decipit.* Tertull. de emendationi

Dauidem puerum, Leo & vrſus inuaſerunt: Adoleſcentem, Saulis inuidia preſſit: Regem, decem tribus repudiauerunt: Receptum, filius ipſe perſequitur. Et vix alia, nos in cœlum via, DEVS deducat. Plano adiri excelſa, contra naturam eſt. *Patimur: non eſt pœna, militia eſt.* Perrumpendum eſt in cœlum: & vis facienda obſtantibus. Neſcio quomodo, aſſurgere mihi, præ cæteris illis ſapiẽtibus videtur Seneca: & per illud obſcurũ naturæ velũ, vidiſſe multa, quæ hodie pleriq;, in clariſſima luce, non cernunt. Oratio ei præterea aptata rebus, preſſa, & virilis. Itaque

que eius & lectio me vehementer afficit, & verbis, quantum licet, lubenter vtor. *Puta*, inquit, DEVM *dicere: Quid habetis, quod de me quæri posſitis, vos, quibus recta placuerunt? Aliis bona falſa circumdedi, & animos inanes: Velut longo fallacig; ſomnio, luſi: Auro illos, argento, & ebore adornaui: Intus, boni nihil eſt. Iſti, quos pro felicibus aſpicitis, ſi, non qua occurrunt, ſed qua latent videritis, miſeri ſunt, ſordidi, turpes, ad ſimilitudinem parietum ſuorum extrinſecus culti. Non eſt iſta ſolida, & ſyncera felicitas: cruſta eſt, & quidem tenuis. Itaq; dum illis licet ſtare, & ad arbitrium ſuum oſtendi, nitent, & imponunt: cùm aliquid inciderit, quod diſturbet & detegat, tunc apparet quantum altæ & veræ fœditatis, alienus ſplendor abſconderit. Vobis, dedi bona certa, manſura: quanto magis verſauerit aliquis, & vndique inſpexerit, tanto videbit meliora, maiora [quæ permiſi vobis: metuenda contemnere, cupienda faſtidire.] Non fulgetis extrinſecus: bona veſtra introrſus obuerſa ſunt. &c.* Hæc autem ipſa bona, vt oſtentet DEVS, & in apertum producat, committit cũ hoc

mundo,

mundo, cum huiusmodi monstris, viros bonos. Vires, ipse suppeditat augetque, vt ferre, vt superare externos illos impetus valeant.

--- defessa iubendo est
Saua Iouis coniux: Ego sum indefessus agendo,

inquit apud Poëtam Hercules: cui, quàm iniqua Iuno, tam æquus Iuppiter. Bonis viris, corrupta hęc natura rerum, Nouerca est: parens, DEVS. Impugnat illa, hic defendit: illa impellit, hic sustinet. *Dat lasso virtutem: & his, qui non sunt fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri, & laborabunt: & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in* DOMINO, *mutabunt fortitudinem: assument pĕnas, sicut Aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.* Isai. 40. Et, qui stare tã fragiles putresq; possimus, ni nos DEVS teneat? Millies Regi Christianissimo genua succidissent; millies onus, desperabundus abieciſſet, nisi in cœlum intuenti, Spes cœlo delapsa, animos viresque addidisset. Filius terræ Antęus, robur à ma-

tre terra, accipiebat, quoties eam contigerat. Quanto certius è cœlo, DEI filij, nouum inuictumque accipient robur? Et si quando, labascere videntur, atque deficere viribus (quod fit, DEO permittente: ne sortis suæ obliti, nimium efferantur) voluntatem suam, Diuinæ voluntati volentes submittũt: In Regno natos, se cogitant, in quo, *Seruire* DEO, *regnare sit. Interim solatium illis est, pro honesto dura tolerare: & ad causam à patiẽtia respiciunt.* Et, si ita DEO visum fuerit, iuuabit etiam, pro salute publica occumbere: & effuso sanguine suo, aliis, qui desides spectant, sanguinem suffundere. Non est igitur quod miremur, si ita Regem nostrum DEVS habet, vt discipulum, præceptor; vt veram progeniem suam, seuerus pater. In æternum virtutis exemplar, eum educat: sibi eum educat & præparat.

Alterum nodum, eadem manu soluo. DEO carus est: DEI membrum est. Hostem ei esse Satanam Mũdumque necesse est: & Satanæ Mundique membra

membra. Altum est hoc odium, & inueteratum. *Inimicitias ponam inter te & mulierem*, inquit DEVS: *inter semen tuum, & semen illius. Si de mundo fuissetis*, inquit DOMINVS, *Mundus, quod suum esset diligeret: Quia verò de Mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos Mundus.* Simul vt audiuit Satan, de ore DEI: *Numquid considerasti seruum meum Iob?* &c. Inuidia & odio accensus, potestatem sibi in illum petit. Vt data est, quid non ille commouet? Sabæos, Chaldæos, aërem tempestatesque, quidquid morborum est, vxorem ipsam & amicos, in illum DEI Athletam concitat: qui opes auferant, liberos opprimant, corpus torqueant, animum dolore saucium excrucient. Fert ista Iob patiēter, tamquam imposita à DEO. *Bonum*, inquit *à* DEO *accipiemus: & mala non accipiemus?* Sed iuuat tandem victum, patientiâ videre Satanam: & hominem nudum, inermem, destitutum, videre de huius Mundi Principe, trium phantem. *Iob.15.*

Ad odium Satanæ inflammandum,

vnum ſufficit, Pium eſſe. Sed in quoſdam vehementius exardeſcit, quos diuinitus excitatos iudicat: quos diuinitus agi regíq; videt. Ab his, ſibi Regnóque ſuo metuit. Quidquid, veterator, callet, in hos explicat: vim omnē ſuam viréſque in hos effundit: & mouet turbátque omnia, vt eos opprimat, morāq;, ſi poſſit, diuinis conſiliis adferat. DEO, verò, ſua conſtant tempora: quæ accelerare, aut proferre nemo poſſit. Vt natum Regem vidit, ſibi ſuíſq; ſenſit impendere ab eo periculum. Eum itaque, bellorum ciuilium, veluti procellis obruere tentauit: Sed ἀσκὸς βαπτίζη, δῦναι δὲ τοι οὐ θέμις ἐστίν. In aulam miris artibus induxit: Sed mutare aut retinere eum, neq; Circes pocula, nec Sirenum cantus valuerunt. Veneficos ſicarióſq; immiſit: Sed his, aut animus, aut ſucceſſus defuit. Calumnias de eo impudentiſſimas ſparſit: Sed has Regis noſtri ſplendor diſcuſſit. Totum denique in eum, armauit Mundum. Guiſios primùm, qui rem Gallicam turbarent, inpulit: Sabaudum deinde, & Lotharingum,

ringum, qui Regnum carperent, excitauit: Tandem Hiſpanum, Regum potentiſſimum, palàm in ſcenam produxit: qui & aurum Indiâ, & militē Germaniâ, Italiâ, Hiſpaniâ, Heluetiâ, Belgicâ ſuppeditaret Cõiuratis, & Coniurationis ſe caput profiteretur. Pontificem pẽnè prætereram: à quo fulmen olim in Regem vibratum: & nuper minaces editæ litteræ, quæ & Eccleſiaſticos, & Principes Proceréſq;, Regis obedientiâ reuocant: & theſaurorum D. Petri apertæ cataractæ: & exercitus, Duce nepote, immiſſus. Sed quę pium Regem tuentur, excelſa ſunt, inexpugnabilia, nullis aut armis, aut dolis peruia. Satanæ, vt marinis fluctibus, ſui limites conſtituti, quos ſuperare illi nefas.

Et, Illi quidem, vident ſolius Regis huius virtutem obſtare improbis conſiliis ſuis: eo ſublato, inundaturos ſe tyrannide ſua, Chriſtianum orbem impunè. Hic vero, Pontifex, eadem qua Satan calliditate, ſibi Regnóq; ſuo metuit. DEO ſacrum Regem, perdundæ

Babyloni natum metuit. Certè Eccleſiæ reſtitutionem, & Romanæ curiæ reformationem, è Francorum Regibus vni deberi, & vates olim cecinerunt, & ſuperiores aliquot Reges intellexerunt.

Epiſcopi Portuēſis ad Paulum 2. PP. de Francorum Regno, vaticinium exſtat, in Iacobi Papienſis ad Fr. Spinulam epiſtola. *Surget*, inquit, *nobis non exſpectantibus, aliquando Regnum illud in nos, ferre non valēs inutile miniſterium noſtrum. & grande aliquod negotium ſedi tuæ exhibebit.* Brigitta, Regij Suecorū ſanguinis virgo, ab ipſis Pontificibus in beatarum virginum relata numerum, inter alia, quæ Romanæ ſedi comminatur, *Potens eſt*, inquit, DEVS *ſuſcitare & Francos aduerſus Eccleſiam*, &c. Vt iidē qui extulerunt, deiiciant. Quod affine eſt iis, quæ nobis in Apocalypſi Spiritus ſanctus aperit: Nempe, eos qui poteſtatem ſuam Beſtiæ tradiderant, eandem deſolatam facturos, & igni crematuros. Exſtant alia claris verbis expreſſa, & hunc ipſum Regem indicantia vaticinia,

ticinia, quæ ad manum non sunt. Carolum VIII Regem, Sauonarola, vir sanctus, missum à DEO publicè prædicabat, ad castigãdos Italiæ tyrannos, & Ecclesiæ statum reformandũ. Cùm autẽ exercitum in Italiam Rex admirabili successu perduxisset: idq; ipsum, ad quod vocatus erat, neglexisset, eodem prædicẽte Sauonarola, iusto DEI iudicio punitus est. Regnum ab eo accepit Ludouicus XII. quem populi patrem meritò ferunt: & cum Regno, perdundæ Babylonis animum. Quod eius testantur numismata aurea, cum hac inscriptione. LVD. XII. D. G. REX FRANC. DVX MEDIOL. & alterâ parte, PERDAM BABYLONEM. Sed datum hoc illis à DEO non est: vt nec Dauidi ædificare domum DOMINO. At Dauidi datũ, hostes Ecclesiæ DEI, armis persequi & assequi, & factas populo DEI iniurias vlcisci. Insigne est quod Sauonarolam dixisse Cominæus scribit: Vi & armis Ecclesiasticum statum, ad emendationem perducẽdum. De quo, hoc loco, non disputo. Mihi

nunc, ſperare ſatis eſt, vt olim Scipiones Carthagini, ita hodie Borbonios Babyloni futuros fatales. Regem certè noſtrum

——maioribus ire per altum
Auſpiciis, manifeſta fides.——

Et fidem mihi firmāt, ardens eius pietas virtuſque: admiranda, contra tot coniuratos hoſtes, conſeruatio: & ad ſummum tandem faſtigium, omnem humanam rationem exſuperans euectio.

Iam mihi videor, Peucere virorum optime, ad id quod quærebam ſecundo loco, reſpondiſſe: Tuum, ſuper his, iudicium eſto: meum, ego ſuſpendo.

Attigi ſuprà litteras editas eſſe à Sfondrata PP. ad Eccleſiaſticos, & Principes, procereſque Francorum Regni, minaces, quibus eos à Regis obedientia reuocare tentat, & ad perfidiam conatur adducere. Ad eas, ferente hoc æſtu, notabo pauca. Nā ſingula excutere nō libet: & fruſtra ſit, poſt tot excellentes doctrinâ viros, qui hoc argumentum præceperunt.

Et

Et videamus primùm, vt titulus ad totius orationis contextum aptus sit. Gregorium se dicit *seruum seruorum*. Latet sub hoc humilitatis pallio, fastus ingens: qui sese tota oratione prodit. Nil enim nisi arma tonat: & arma non solum spiritualia, & temporalia, sed etiam militaria. Mandat: præcipit: minatur: spoliat: potestatis plenitudinem iactat: & loco paternæ benignitatis, seueri iudicis personã induit. Et tãdem: *Nulli*, inquit, *omnino hominum liceat hãc paginam nostræ requisitionis, monitionis. p̃fixionis, aßignationis, declarationis, mãdatorum, decretorum, & voluntatis infringere, vel ei temerario ausu contraire.* &c. Vides vt de seruo, & seruo seruorum, repẽte existat dominus Dominantium? Quis hanc in seruo audaciã ferat? Aut, si seruus non est, quid nos inani ludificatur nomine? Seruus apud Iurisconsultos nec voluntatem habet, nec ius habet. Vnde huic seruorum seruo, potestas? & mandandi atque decernendi ius?

Incipit: *Beatißimi Apoßolorum Prin-*

cipis, Petri cathedræ, ſuper quam Dominvs *ac redemptor noſter* Iesvs Christvs, *ſuam ædificauit eccleſiam &c.* De Principatu inter Apoſtolos, magiſteri-ipſe Christvs, ſentētiam tulit. Nec Petrum Principem, Paulus Gentium Apoſtolus agnouit. Eccleſiam vero ſuper cathedram Petri ædificatā, non nouimus: & falsò Christvm architectum laudet Sfondrata.

Matt. 18. & 20.

Galat.

Inde *ſucceſſionem Petri, & paſtoralem curam, & Apoſtolicum munus* iactat. Reſpondeo, quod olim Nicephorus Gregoras. *Si ſe*, inquit, *Petri cathedræ ſucceſſores & heredes dicunt, & hoc in nos vibrant, tamquam nubes, fulmen: atque inde iudicant nos eorum quæ ipſis videntur miniſtros eſſe debere: hoc vero minimè curandum eſt. Eo enim magis odio & auerſatione digni ſunt; quòd ſe non, vt ſedis dignitatem decebat, geſſerunt. Non enim quæcunque vellent, docere Clementem & alios ſucceſſores iuſsit Petrus: ſed ea ligare, quæ liganda eſſent, & ſoluere ſoluenda. Hi vero præteritis iis quæ omnibus ſacris Conciliis conſtituta & decreta ſunt, ea obtrudunt quæ ſolis ipſis placent,*

placent, &c. Iam vero videamus vt Apostolicis vestigiis insistat. *Nemo glorietur in hominibus*: inquit Apostol°. Sfondrata Apostolicus, in Petro gloriatur: quē illo ipso loco nominatim expressum voluit Apostolus. 1. Cor. 3.

Admone illos, inquit Apostolus, *Principibus & potestatibus subditos esse.* Sfondrata: *Auctoritate Apostolica præcipiendo mandamus, illico omni & quacunq; postposita mora, exceptione, aut excusatione, intra terminum* XV. *dierum &c. ab eodem Henrico, ac ab eius sequacibus & fautoribus omnino recedant, illumque & illos prorsus deserant & derelinquant.* Apostoli, Caligulis & Neronibus subditi ipsi fuerūt, & subditos suos esse voluerunt. Sfondrata suos à Principis Christiani, cuius fidem, integritatem, clementiam consensus hominum prędicat, obedientiâ, quam primùm iubet recedere. Tit. 3.

Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, inquit Apostolus. Sfondrata: *Nos certè quæcumque poterimus, non solum spiritualia & temporalia, sed etiam militaria auxilia periclitanti Religioni Catholicæ, ac* 1. Cor. 10.

Regno ſubminiſtrare non omittemus. Arma, non quæ licet, ſed quæ poteſt, depromit. *Quando nobis claues Petri nihil proſunt: age rubiginoſum Pauli gladium diſtringamus.* Verba ſunt prædeceſſoris eius Iulij in Ludouicum, de quo ante memini, XII. Religio armis, neque
2. *Tim.* 2. propagatur, neque defenditur. *Seruum* DOMINI *non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem: Cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtũt veritati.* Litigare non oportet: quanto min⁹ pugnare? Cum modeſtia corripere: nõ armis inuadere, & vim adhibere. Mahometicum hoc eſt: non Chriſtianũ. D. Bernardus: *Profectò*, inquit, *ſtabimus & pugnabimus vſq; ad mortẽ, pro matre noſtra, armis, quibus licet, non ſcutis & gladiis, ſed precibus fletibuſq; ad* DEVM. Et Romanos Epiſcopos legimus, tum cùm pietate & innocentia ante omnes erãt, Barbaros hoſtes, vrbis mœnibus, non manu militari, ſed ieiuniis, orationib⁹, humilitate atq; ſubmiſſione prohibuiſſe. Et Petrum ipſum, CHRISTVS iubet gladium in vaginam recondere.

Prin-

Principes Gentium, inquit SALVATOR noſter, *dominantur iis: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit, inter vos, &c.* Sfondrata: *Diſtrictè præcipiendo mandamus: &c.* Pœnas addit *ſi quis infregerit, & contraiuerit*: addit & militarem manum quæ vim faciat. Vt dubitare nemo poſſit, vnum eum eſſe, & quidem præcipuum de illis Gentium Principibus. *Seueri etiam Iudicis perſonam induit.* Apoſtolos iudicaturos quidem tribus Iſraël Chriſtus teſtatur: ſed, *cùm ſederit Filius hominis in ſede Maieſtatis ſuæ*: Non in hoc mundo, neque huius mundi armis. *Matt.* 20. *Matt.* 19.

Aurum & argentum non eſt mihi, inquit Petrus. Sfondrata, Petri ſucceſſor, poſtquam arce Sant Angeli multa aureorum millia a prædeceſſore ſuo Sixto v. cumulata, prompſit: *mittere propediem iſtuc decreuimus*, inquit, *militares copias Heluticæ nationis, vnà cum equitatu non modico, quibus præficere in animo habemus vnum ex conſanguineis noſtris intimis &c.* Hîc paternus ille eſt animus, hic ſpiritus lenitatis & manſuetudinis, *Act.* 3.

hæc amoris & caritatis abundantia, quam Sfondrata prædicat: quæ Reges Regibus, ciues ciuibus, fratres fratribus committit: quæ promiſcuis cædibus atque incendiis complet omnia: quæ denique vaſtitatem inducat orbi Chriſtiano. Nempe is Sfondratam habet Spiritus, qui Petrum, cùm ad eum
Matt. 16. DOMINVS diceret: *Vade post me Satana: Scandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ* DEI *ſunt, ſed ea quæ hominum.* Qui diſcipulos, cùm zelo prepoſtero interrogarent, *Vis dicamus, vt ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos?* Quibus CHRISTVS: *Neſcitis cuius ſpiritꝰ eſtis. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalua re.* Niſi quòd in his, moderatior: qui inconſulto DOMINO, vim facere noluerunt.
Luc. 9.

Multa in litteris ridicula prætereo: Quæ vt ſpero, alij notarunt. Hoc præterire non poſſum. *Cæterùm*, inquit, *ſi paullo altius præſentium ærumnarum radicem quærere velimus, vt tiq; inueniemus, non multo ante tempore, Franciæ Reges, dū variis bellis impliciti, dominandi cauſa, fœdera cum*

ra cum infidelibus, & amicitiam cum hæreticis contraxerunt, eorúmq; auxilia acciuerunt, hac potißimum de cauſa, quamquam alia non defuerint, DEI *iram in ſe poſteróſque ſuos, & ſubiectos populos prouocaſſe.* Diuinam iram peccatis noſtris promeritos nos eſſe nõ diffiteor: imò profiteor. Et inter ea primum maximúmque pono, quòd Epiſcopos Romanos maiores noſtri extulerũt, & in templo DEI, collocarunt: quòd Idolum panis adorarunt. Et peccatorum noſtrorum numerus non eſt. Sed immenſam, infinitam, inexhauſtam DEI miſericordiam imploramus: Et Diuinæ eius bonitati gratias agimus, quod caſtigare nos, nõ perdere vult. *Iudicium à Domo* DEI *incipit.* 1. *Pet.* 4. Et nos vox illa Prophetæ conſolatur: *Ecce in ciuitate in qua inuocatum eſt nomen meum, ego incipio affligere: Et vos quaſi innocentes & immunes eritis? Non eritis immunes, &c.* *Ier.* 25. Etenim *calix in manu* DOMINI *vini meri plenus: & inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fæx eius non eſt exinanita: bibent omnes impij terræ.* *Pſal.* 75. Venio ad Sfondratam. Franci-

ſcum primum Regem adlatrat Canis; & duo obiicit crimina. Fœdus cũ Turcis: & amicitiam cum Principibus Imperij. Audis, prudentiſſime Peucere, vt hic perditionis filius, eodem loco ſacri Imperij Chriſtianos Principes habeat, quo hoſtes Imperij, hoſtes Chriſtiani nominis Turcos? Et de hoc quidem, viderint potentiſſimi ipſi Principes. Ad crimina reſpõdeo. Fœdus cũ Turcis non excuſo: & velim non factũ. Anno 1483. venit ab Imperatore Turcorum, ad Ludouicum XI Regem, legatio, multa ferens & offerens: vnum petens, vt, captum ab equitibus Rhodiis fratrem Gemem, probè aſſeruandum Rex curaret. Rex nec audire, nec admittere legationem voluit. Regum & Principum noſtrorum in Saracenos, Turcos, Ægyptios, Mauros crebras & fortiſſimas expeditiones non commemoro. Nec natio alia ſit, quę tot numerare pro fide (vt tum erat opinio) ſuſcepta bella poſſit. Nota iſta tibi, harũ litterarum, vt ita dicã, parenti. Sed poſtquam Pontificum artibus, (quibus ſolitum

litum illis, ad dominationē ſuam propagandam firmandámq;, Chriſtianum orbem lacerare) & aliorum cupiditate improba, coniuratione in Regnū Francorum ſæpius facta, in ſummum periculum res eſt adducta Gallica, ad neceſſariam defenſionem, aduocati ad auxilium Turci. Non, quod impudenter Papa effutit, dominandi cauſa: ſed ad coërcendam aliorum exundantem imperandi libidinem, & tuendos Regni fines. Et ſaluti aliquoties Rei Chriſtianæ fœdus hoc fuit: pace, Regū noſtrorum interceſſione, Hungarię data: Damno, numquam fuit. Hîc verò, iudicent cordati omnes: Quis damnandus, quis excuſandus potius, qui actam in ſe ipſam Chriſtianam Remp. hoſtibus fidei Chriſtianæ, nudam exponit, vt turbatis rebus, dicere liceat, *Ego Papa ſum & Cæſar*: an, qui petitus vndiq;, ſeruandi ſui cauſa, Turcū, ſalua re Chriſtiana, de auxilio appellat. Habeo & alia quæ Papæ referam. Reuocatos ſæpius, & prohibitos ſacra expeditione Imperatores: proditū infidelibus, miſ-

ſa ad viuum efficta imagine, Imperatorem: aliáq;, tractata aliis. Vnum Alexandri VI. PP. inſigne facinus explicabo. Imperatorem Turcorum Baiazetem, multa offerentem munera, vt diligenti cuſtodia Gemez frater aſſeruaretur, ne forte liberatus, rẽ Turcicam turbaret, Ludouicus XI. repulit. At Papa, ab eodem eadem de cauſa, quadraginta millia aureorum annua, non repudiauit. Idem eumdem Gemem, quem Carolo VIII, Regi, Turcicum bellum, deuictâ Italiâ & reformatâ Eccleſiâ, animo agitanti, coactus tradiderat, lento veneno extinxit: inductus, vt quidem tradiderunt, ingentibus à Baiazete promiſſis, qui inter alia ducẽta millia aureorũ, ſceleris prẽmium, venefico põtifici pollicebatur. Vt Guicciardinus, indignatus priuatũ ſe à Carolo Rege, annuis illis XL. aureorum millibus: aut Caroli gloriæ inuidens, & proſperos eius contra infideles ſucceſſus, àquibus reformationem Eccleſiæ tenturus videbatur, reformidans. Et miſſum ab eodem Papa, Conſtantinopolim

Lib. 2. hiſtor.

nopolim hominem certum, qui Turcicum Imperatorem de Caroli consiliis redderent certiorem, Itali ipsi memoriæ prodiderunt. Hunc verò Sfondratam, scire velim quare nõ thesauros suos & militares copias in Turcos vertat. Nempe, Christianum sanguinem sitit. Quare non Hispaniarum Regem pacem à Turcis quotidie coëmentem vt Christianos infestare liberius possit, in Turcos à Christianis, litteris monitorialibus conuertat. Nempe ambo, ad perdendum Christianum nomẽ, cum Turcis colludunt.

De illa, quam obiicit, cum Hæreticis, quos vocat, amicitia, non est quod multa dicam. Ego eam, & Regibus nostris ornamento fuisse, scio: & futuram Papæ exitiosam spero. Nec tu ignoras, Peucere, cum nõnullo Imperij & Principum bono fuisse. Sed videant Principes vestri, an Sfondratæ ferenda sit audacia: qui eos & hæreticos proscribit, & pro Turcis habet. Memini, CL. Peucere, cùm hæc & Pontificis audacia, & tyrannorum improbitas opera

leui opprimi potuisset. Crescit illa indies: nec nostris crescit animus. Et reprimi etiã hodie facilè possit, si lubeat. Quod si spectant diutius, vereor vt magno labore consequantur, quod hodie
Cassiod. assequi paruo possunt. *Quæ nunc virgulta sunt, erunt, si negligantur & robora. Ista quæ modo facili auulsione dirimuntur, postea vix securibus icta succumbent.*

Sed litteras vnas, Pontifex inscribit Regni Francorum Episcopis: alteras, eiusdem Regni Principibus, Ducibus, Comitibus, &c. Publici iuris charta est, si nemini nocet. Sed alienum seruum, filium, subditum per litteras corrumpere nemini licet. Et Galliæ quidem Episcopos, liberos iugo Romano semper fuisse, & historiæ & acta publica testantur, quæ aliis collecta, in manibus sunt. Cùm in Galliam venisset contra
Aim. lib. 5. cap. 14. Ludouicum Pium Gregorius IIII PP. tam Imperatorem, quàm Episcopos, vt ferebatur, excommunicaturus: Episcoporum sententia fuit: *Nullo modo se velle eius voluntati succumbere: sed si excommunicaturus veniret, excommunicatus*

tus abiret: cùm aliter se habeat, antiquorum auctoritas Canonũ. Galliæ episcoporum ad Anastasium PP. epistola, inter alia hoc habet, contra ipsum Papam & Italiæ Episcopos: *Quod si cauteriũ suum adhuc aduersus nostros mouere disponunt, Gallicam in se seueritatem sentient, quam sine causa prouocant. Non enim putandus est ille medicus sani capitis esse, qui antea vult ægrotos inflammare & ferro secare, quàm qualitates ægritudinis cognoscere,* &c. Exstant & Hincmari Rhemensis episcopi ad Hadrianum PP. & alios, super libertate Gallica, masculi roboris litteræ. Et Arnulphi Aurelianensis Episcopi, habita in synodo Rhemensi, grauissima in Papam oratio, edita est: in qua scitum hoc: *A Romano Pontifice, responsa petere, marmora consulere est.* In eadem synodo, scriptę ad Iohannem Papam ab episcopis litteræ, Papam volunt præcipuum quid & excellẽs præstare, *vt sciamus,* inquiunt, *& intelligamus, cur inter cæteros Apostolatum vestrum præferre debeamus.* Sed sufficiat nobis Christianis CHRISTI sententia: *Vnus est magister vester:*

omnes autem vos fratres estis.

Principes verò, & quicquid est toto Regno, quod vocant, sæculare, id liberum omnino esse à Papa, & Regi soli subiectum, fatentur ipsorum etiam Paparum rescripta. Et eo nomine, fulmẽ à Papa in Iohannam Reginam Nauarræ anno 1563 coniectum, Regis Caroli IX. & Senatus sententia vanum exstitit. Et Parisiensis senatus, anno 1580, litteras PP. Gregorij XIII. quibus in genere Lutheranos, Caluinistas, aliósque communione sacra prohibet, publicari in Regno aut haberi ab episcopis vetuit.

His autem ad Episcopos, & Principes procerésque nostros Papalibus litteris propositum est, Regem Regno deturbare: nouum Regem, Pontificis & Hispani mancipium, renunciare: & conscientias inde sub iugum mittere. Regna Regésque à DEO esse constat: In ea qui ius sibi arrogãt, DEI iura violant. Et Pontificibus vnde summa illa auctoritas, video esse abste, Peucere doctissime, in opere de Diuinationum gene-

generibus, explicatum diuinitus. Et tractarunt hoc argumentum diligenter, Guicciardinus & Marchiauellus, Itali. Ea auctoritas, quantos excitarit in Imperio Regníſque Chriſtianis furores, quantum ſanguinis effuderit, clamant hiſtoriæ: quas & tu in promptu habes, & alij, in vnum à pleriſque compoſitas, alibi legent. Ego quædam, non obuia omnibus, vt ſe ſub ſtylum dabũt, huic chartæ committam.

In Caroli Calui ad PP. Hadrianum epiſtola, hæc verba lego. *Reges Francorum, ex Regio ſanguine nati, non Epiſcoporum Vicedomini, ſed terræ Domini hactenus fuimus computati. Et vt Leo ac Romana ſynodus ſcripſit, Reges & Imperatores, quos terris diuina potentia præcepit præeſſe, tus diſtinguendorum negociorum, Epiſcopis ſanctis iuxta diualia cõſtituta permiſerunt: non autem Epiſcoporum villici extiterunt. Et ſanctus Auguſtinus dicit, Per iura Regum poſſidentur poſſeßiones: non autem per Epiſcopale Imperium, &c. Et ſi reuoluerit is regeſta deceſſorum veſtrorum, talia mandata, ſicut habentur in litteris ex nomine*

vestro, nobis directis, decessores nostros, à decessoribus vestris accepisse nullatenus inuenietis, &c. Postquam multis ostendit, Reges, iure omni, gentibus dominari, addit: *Quis igitur hanc inuersam legem infernus euomuit? Quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eructauit?* Vides vnde Pontificum auctoritatem ducat.

Hincmarū, de quo antea dixi, Rhemorum Episcopum, Hadrianus Papa, Caroli Calui Regis sui communione & consortio abstinere iussit: Rescribit prolixa oratione Hincmarus. Numquam huiusmodi præceptionem ab illa sede vllī decessorum suorum missam fuisse. *Nec etiam ab hæreticorum vel schismaticorum, siue tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Constantinus Arrianus, ac Apostata Iulianus, & Maximus Tyrannus, præsentia & salutatione siue collocutione, sedis Apostolicæ Pontifices, vel alij magnæ auctoritatis & sanctitatis Episcopi, cum locus & oratio ac causa exegit, se subtraxisse leguntur, &c. Et dicunt, secularem scripturā dicere, quia omne Regnum*

seculi

seculi huius, bellis quæritur, victoriis propagatur: & non Apostolici, vel Episcoporum excommunicationibus obtinetur. Et cùm potestatem à CHRISTO, *sancto Petro primo Apostolorum, & in eo, suis successoribus datam, sed & Apostolis & in eis, episcopis, Pontificium ligandi & soluendi collatum illis insinuare volumus, Respondent: Et vos ergo solis orationibus vestris, Regnum contra Nortmannos & alios impetentes defendite: & nostram defensionem nolite quærere: Et, si vultis ad defensionem habere nostrum auxilium, sicut volumus de vestris orationibus habere adiutorium, nolite quærere nostrum dispendium: & petite Dominum Apostolicum, vt quia Rex & Episcopus simul esse non potest; & sui antecessores Ecclesiasticum ordinem, quod suum est, & non Remp. quod Regum est, disposuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in sic longinquis partibus adiuuare non possit, contra subitaneos & frequentes Paganorum impetus: &* NOS FRANCOS NON IVBEAT SERVIRE, CVI NOLVMVS SERVIRE: *quia istud iugum sui antecessores, nostris antecessoribus non imposuerunt: & nos illud*

portare non possumus · qui scriptum esse in sanctis libris audiuimus, Vt pro libertate & hæreditate nostra, vsque ad mortem certare debeamus, &c. Hîc, Carolũ Caluum, sub excõmunicationis pœna, Hadrianus PP. Regno Lotharij fratris, quod filio Ludouico deberi contendebat, arcere conabatur: Episcopis & subditis cõtra nitentibus.

Solum DEVM, summi Reges Principésque agnoscunt, potestatis suæ & dignitatis auctorem. Et populi Rom. acclamatio CAROLO AVG. *A DEO coronato, Magno & Pacifico Imp.* Pontificis, etsi præsentis & coronã capiti Regis imponentis, nõ meminit. Ipsi verò pontifices, quod ius habent, (iure an iniuriâ habeant non disputo) hoc Imperatoribus & Regibus coguntur acceptum ferre. Hinc illæ, seu fictæ seu veræ, Constantini, Pipini, Caroli, Ludouici donationes. Et de Pipino quidem, clamat Lapis Rauennas: PIPINVS PIVS PRIMVS AMPLIFICANDÆ ECCLESIÆ VIAM APERVIT, ET EXARCHATVM RAVENNATEM, &c. No-

Notum est, quid Attabalipa, *earum terrarũ, quas Hispanorum auaritia aperuit, crudelitas exhausit, Rex potẽtissimus*, Monacho respõderit, Pontificis donationem inculcanti. Suaue vero inprimis, & nuda illa simplicitate dignum, quod Põtifici olim nescio quid turbãdi Valdemarus Rex Daniæ rescripsit. *Notum tibi facimus, Vitam nos habere a* DEO, *Nobilitatem a Parentibus, Regnum a subditis, fidem ab Ecclesia Romana: quam, si nobis inuides, remittimus per præsentes.* Certè Regnum suum Rex Frãcorum, DEI gratia, habet a Maioribus: Fidem àDEO, cui soli & administrati Regni & fidei suæ rationem debet. Risi nuper cum legerem Catholicũ Regem Philippum, Rom. Ecclesiæ delicias, &morigerum filium, anno 1579, repudiasse Gregorium XIII. Papam, qui se de Regno Lusitaniæ iudicem offerebat: *Non adiungebat lubens*, inquit Historicus, *ad exempla vetera, hoc nouum, agnoscendi sedem Apostolicam, iudicem Regnorum.* Et ipsum Rudolfum Imp. cùm primùm electus esset, audio, Gregorio

Hieron. Fran. lib. 3. Vnionis Lusit. & Castella.

XIII, per legatos reuerentiam pollicitum; Ecclesiæ obedientiam: Ipsi verò Pontifici quam sibi ipsi deberi contendebat, obedientiam negasse.

Memorabile est quod Matthæus Paris, Monachus & historicus Anglus, refert, à Consilio Francorum responsum Gregorio IX Pontifici, qui excommunicato Friderico II. Imperat. Imperij dignitatem trãstulerat in Robertum, Comitem Artesiæ, fratrẽ Ludouici Regis, eius qui inter Diuos relatus, originem dedit BORBONIORVM familiæ. Inquit enim: *Inito consilio, circumspecta Francorum prudentia respondit: Quo spiritu, vel ausu temerario, Papa tantum Principem, quo non est maior, imò nec par inter Christianos, non conuictum vel confessum, de obiectis sibi criminibus, exheredauit, & ab apice Imperiali præcipitauit? Qui si meritis suis exigentibus deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus iudicaretur. De transgressionibus suis, non est hostibus suis fides habenda, quorum Papa dignoscitur esse capitalis. Nobis adhuc insons, imo bonus fuit vicinus: nec quid sinistri,*

nistri de eo vidimus in fidelitate seculari, vel fide Catholica. Scimus autem quod DOMINO *nostro* IESV CHRISTO, *fideliter militauit, marinis & bellicis se periculis confidenter opponens. Tantum Religionis in Papa non inuenimus. Imò qui, cùm debuit promouisse & DEO militantem protexisse, eum conatus est absentem confundere & nequiter præcipitare. Nolumus nosmetipsos in tanta pericula præcipitare, vt ipsum Fridericum tam potentem impugnemus, quem tot Regna contra nos iuuabunt: & causa iusta præstabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga sanguinis nostri effusione, dummodo iræ suæ satis fecerimus? Si eum per nos & alios deuicerit, omnes Principes mundi conculcabit, sumens cornua iactantiæ & superbiam, quoniam ipsum Fridericum mãgnũ Imperatorem protriuerit. Sed ne in vacuum papale mandatum videamur suscepisse: (licet magis constet, hoc ob odium Imperatoris, quàm nostri dilectionem ab Ecclesia Rom. deriuasse) mittemus nuncios prudẽtes ex nobis ad Imperatorem, qui, quomodo de fide Catholica sentiat, diligẽter inquirãt, nos super hoc certificaturos. Et, si*

nihil, nisi sanum, inuenerint, cur infestandus est? Missi ad Imperatorem legati, postquam Orthodoxum cognouerũt: *Nolit* inquiunt, DEVS, *vt vmquam ascendat in cor nostrum, vt aliquem Christianum, siue manifesta causa impugnemus. Nec nos pulsat Ambitio. Credimus enim Dominum Regem Galliæ, quem linea Regij sanguinis, prouexit ad sceptra Francorum regenda, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio prouehit voluntaria. Sufficit Domino Comiti Roberto, fratrem esse tanti Regis.* Hæc Monachus Anglus refert: digna, quæ Christiani Imperatores, Reges, Principes meminerint & sequantur. Multa habet Monachi illius historia, Papalis audaciæ exempla: nonnullos etiam Principum pro iusta libertate certantium conatus: quæ, ad alia, colligentij, quibus respondere Papalibus litteris propositum est.

Ego, præstãtissime Peucere, ita sentio: Reges, si boni sint, magna animi deuotione colendos: si mali, ferendos. Placet Yuonis Carnutensis Episcopi sententia: *Reges, si aliquando potestate sibi concessa*

conceſſa abutuntur, non ſunt a nobis grauiter exaſperandi: ſed vbi ſacerdotum admonitionibus non acquieuerunt, diuino iudicio ſunt reſeruandi. Placet & illa apud Tacitum ſententia: *Quomodo ſterilitatem, aut nimios imbres, & cætera naturæ mala, ita vitia Dominantium toleranda. In manu* DOMINI *poteſtas terræ: & vtilem rectorem ſuſcitabit ſuper eam, in tempore.* Syr. 10. Is itaque nobis exorandus: hic, interim ferendus.

Nobis verò, vt ad noſtra reuertar, ſumma DEI benignitate, Rex datus eſt, quem & conſtans pietas, venerabilem omnibus; & inuicta virtus, terribilem hoſtibus; & certa clementia amabilem cunctis reddit. Quem nemo impugnet, niſi qui à Satana ſit: à primo rebellionis & cædium auctore, Satana. Quem non Sfondrata, non Satan ipſe Mundúſque expugnent. In adiutorio Altiſſimi habitat: in protectione DEI cœli commoratur.

Habes, Peucere Clariſſime, epiſtolam variam & miſcellam: in quam congeſſi promiſcuè, quæ mihi vene-

runt in mentem, vti venerunt, sine fuco & arte. Eam voto finio.

DEVS *Optime Maxime, Imperiorum auctor statorque* DEVS; DEVS, *qui das salutem Regibus; qui superbos sede deturbas; qui Rectorẽ hunc nobis benignè dedisti, propitius seruasti: Publicate voce obtestor atq; precor, Custodi porrò, serua, protege Seruum tuum: præcinge eum fortitudine: doce manus eius ad prælium: Expugna impugnantes eum: Dies eius, diebus cumula. Mirifica miserationes tuas, Tu, qui saluos facis sperãtes in te. Da robur populo tuo, & benedic ei. Exsurge,* DOMINE, *adiuua nos, & redime nos, propter Nomen tuum. Exsurge* DOMINE, *ne inualescat Homo: Legislatorem Gentibus impone, vt sciant quòd homines sunt: & sciant, quia manus tua, Hæc: & tu,* DOMINE, *Ista fecisti* AMEN.

Tu vero, Optime virorum Peucere, vale; & Vota tua precésque, nostris adiunge.

FINIT.

Prouerb. XXIIII.

Time DOMINVM, *fili mi, & Regem: & cum detractoribus eorum non commiſcearis: Quoniã repentè conſurget perditio eorum: &, ruinam vtriuſque, quis nouit?*

Pſal. LVII.

Videbunt Recti, & lætabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os ſuum.